

Мандзюк О.А.

Інститут стратегічних ініціатив
Глобальної організації союзницького лідерства

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО КОМПЕТЕНЦІЙ ІНФОРМАЦІЙНИХ АНАЛІТИКІВ-ПРАВНИКІВ

Стаття присвячена поняттю компетентісного підходу в цілому, а також поняттю ключових компетенцій інформаційних аналітиків-правників. Проаналізовано сучасний стан досліджень щодо компетентісного підходу. Автор робить висновок що питання, пов'язані з формуванням інформаційно-аналітичної компетентності, ще не віднайшли свого відображення на рівні дисертаційних досліджень, зроблених в Україні. Сформульовано приблизний перелік основних спеціальних компетенцій інформаційного аналітика-правника. Відокремлено і розглянуто загальні компетенції та спеціальні. Підкреслено, що кваліфікаційні вимоги, які висуваються до професійної компетентності даної категорії фахівців, є дуже високими. Традиційна підготовка юристів у вищих навчальних закладах на теперішній час не надає їй десятої долі компетенцій, необхідних для здійснення правником ефективної аналітичної діяльності. Тож, на часі постає питання щодо відкриття якщо не нової спеціальності, то принаймні спеціалізації в межах підготовки правознавців.

Ключові слова: аналітика, компетентність, компетентісний підхід, аналітична діяльність, інформаційні відносини, цілі й завдання аналітичної діяльності, інформаційно-комунікативний простір, правове регулювання, фактори ускладнення інформаційно-комунікативного простору.

Постановка проблеми. Ретроспектива свідчить, що питання диференціації освіченості й компетентності почали непокоїти вчених ще з кінця 50-х – початку 60-х років минулого століття. Серед знакових робіт вважаємо за потрібне відзначити дві. Перша з'явилася в США після запуску СРСР штучного супутника Землі. Наукова праця А. Трасе «What Ivan Knows That Johnny Doesn't» (буквально «Що знає Іван і чого не знає Джон») [1] викликала настільки широкий резонанс, що призвела до переосмислення всього змісту освіти в тій державі й переорієнтації на формування компетенцій. Друга стаття, також американського автора D. McClelland, наголосила на необхідності розрізняти поняття розуму й інтелекту та поняття компетентності [2]. Ми виділяємо самі ці дві роботи серед тисяч інших, оскільки вони не тільки хронологічно передували порушенню питання, а й тому, що окреслили найголовніші проблеми: що таке компетентність і як її сформувати.

Масштабності компетентісний підхід набув після доповіді Ж. Делора в ЮНЕСКО [3], завдяки чому саме такий підхід був визначений як найбільш перспективний у глобальних масштабах. Фундаментальне дослідження вказаного напрямку

на пострадянському просторі відбувалося доволі продуктивно, і серед тих, чий внесок був найбільш вагомим, варто згадати І.А. Зимню [4] й В.І. Байденка [5].

Про пріоритетність використання компетентісного підходу до підготовки фахівців свідчить і той факт, що саме йому надана перевага на законодавчому рівні. У цьому можна переконалися, звернувшись до Закону України «Про вищу освіту», де у статті першій надається таке тлумачення ключового терміна: «Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [6]. Смісловим центром наведеного визначення, на наш погляд, виступає сполучення «динамічна комбінація». Визначення «динамічна» вказує на те, що компетентність не може бути здобутою раз і назавжди. Вона потребує постійного самовдосконалення особистості, регулярного й усвідомленого оновлення знань. Лексема «комбінація» дає зрозуміти, що компетентність не дорів-

нює лише одному з якихось ключових понять, складових елементів, які до нього входять, а передбачає гармонійне поєднання багатьох компонентів. Набір таких компонентів зумовлюється специфікою самої професійної діяльності.

Звертає на себе увагу і те, що під час визначення терміна «компетентність» укладачі Закону врахували позицію науковців щодо необхідності відображення поняттєвого, діяльнісного і ціннісного підходів.

Проте в нас виникають деякі заперечення щодо того, що компетентність є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. Тут закладене внутрішнє протиріччя, адже динаміка властивостей передбачає, що особа постійно вдосконалює свою компетентність. Це означає, що в межах вищого навчального закладу можна говорити лише про її формування, тоді як удосконалення відбувається впродовж усього професійного життя особистості.

Для повноти уявлення необхідно провести порівняльний аналіз законодавчого і лінгвістичного тлумачення ключового терміна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних дисертаційних досліджень новітнього часу з проблематикою у сфері компетентнісного підходу слід відзначити наукові розвідки з питань формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами імітаційно-рольового моделювання [7], професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів [8], підготовки економістів [9], компетентності працівників ОВС [10], професійної компетентності майбутніх вчителів інформатики [11], компетентності майбутніх лікарів [12], використання іноземних мов під час формування компетентності майбутніх спеціалістів [13], формування компетенцій майбутніх журналістів засобами іноземної мови [14], викладачів сфери професійно-технічної освіти [15] та ін. Привертає увагу, що тематика наукових досліджень зосереджується в основному на двох аспектах: 1) певній сфері професійної діяльності; 2) засобах формування компетентності. У фокусі наукової дискусії такі ключові терміни: *компетентність*, *компетенція*, *компетентнісний підхід*. Для нас названі роботи були корисними з точки зору висвітлення сучасних підходів до розуміння компетентності і принципів формування кваліфікаційних вимог до компетенцій певного фахівця.

За останні п'ять років з питань формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців було захищено лише дві дисертації: Н.А. Зінчук «Формування аналітичної компетентності майбутніх

менеджерів у вищих навчальних закладах» [16] і Л.П. Половенко «Формування аналітичної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики» [17].

На підтримку наших позицій з огляду на ступінь розробленості даної проблематики наведемо спостереження Л.П. Петренко, яка здійснила пошук наукових праць за ключовим сполученням «інформаційна компетентність» і виявила 140 дисертацій, з яких українським науковцям належить лише 7. Аналогічні результати були отримані під час пошуку за ключовим словосполученням «інформаційна компетенція»: 25 наукових праць, з яких 8 належить нашим співвітчизникам. За ключовим поняттям «аналітична компетенція» наукових праць не знайдено, а з «аналітичної компетентності» знайдено 5 дисертацій, які належать винятково російським авторам [18, с. 185].

Отже, статистика ще раз наочно доводить, що питання, пов'язані з формуванням інформаційно-аналітичної компетентності, ще не віднашли свого відображення на рівні дисертаційних досліджень, зроблених в Україні. Проте з'явилися перші монографії, присвячені розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійно-технічної освіти [19, 20]. Це дає надію, що даний напрям буде плідно розвиватися й по інших галузях. По-друге, звертає на себе увагу той факт, що абсолютна більшість дисертацій з проблем інформаційно-аналітичної компетентності здійснюється за педагогічним фахом. Для юристів ця тема поки що «terra incognita». Тому виникає потреба розглянути загальнотеоретичні й правничі підходи щодо кваліфікаційних вимог до компетенцій інформаційних аналітиків.

Постановка завдання. Таким чином, метою статті є дослідження поняття компетентнісного підходу в цілому, а також поняття ключових компетенцій інформаційних аналітиків-правників та аналіз сучасного стану досліджень щодо компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Один з найбільш авторитетних академічних словників наводить лише таке значення терміна «компетентність», а саме: «Властивість за значенням *компетентний*» [22, с. 250]. Своєю чергою, «компетентний» тлумачиться як полісемічне слово: 1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; 2. Який має певні повноваження; повноправний, повновладний [22, с. 250]. У такий спосіб укладачі академічного словника обмежують семантичне поле терміна лише знаннями і повноваженнями.

Як нам здається, такий підхід вже застарів і, враховуючи, що останнім часом слово «компетентність» стало доволі часто вживатися, потребується переосмислення його тлумачення.

Під час аналізу ключових понять дуже важливим є не тільки з'ясування сутності окремого терміна, а й порівняльний аналіз близьких за звучанням слів (паронімів), що надає можливість уникнути смислової плутанини.

Останнім часом поряд із словом «компетентність» активно вживається похідний термін «компетенція»/«компетенції». Звернення до зазначеного академічного словника демонструє, що його укладачі трактують поняття «компетенція» так: «1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [22, с. 250].

Виходячи з цих визначень, можна дійти висновку, що «компетентність» по суті є властивістю, загальним показником професійних та інших здатностей особистості в той час, як «компетенції» виступають окремими складовими, що у своїй сукупності складають зміст «компетентності». Іншими словами, термін «компетентність» характеризує особистість професіонала, а «компетенції» – її поняттєвий апарат і можливості здійснювати свої функції. Повторюємо, що в даному випадку йдеться про *власне* лінгвістичне тлумачення.

З урахуванням запропонованої нами класифікації суб'єктів аналітичної діяльності пропонуємо розрізнити поняття «**аналітична компетентність**», «**інформаційно-аналітична компетентність**» як однієї з кваліфікаційних вимог до широкого спектра компетенцій і поняття «**компетентність інформаційного аналітика**».

У вітчизняних наукових джерелах більш-менш задовольняючу нас дефініцію аналітичної компетентності ми віднайшли у статті Л.П. Половенко, присвяченій аналітичній компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики. Автор серед основних складників аналітичної функції в зазначеній галузі виділяє: інформаційно-аналітичну, обліково-аналітичну, фінансово-аналітичну, математичну або кількісно-аналітичну, системно-аналітичну, ІТ-аналітичну. На підставі цього аналітична компетентність представляється як система «екстрафункціонального забезпечення аналітичних функцій фахівця з економічної кібернетики, виражена в готовності та здатності до аналітичної діяльності, а також як набір особистих якостей фахівця, необхідних для адаптації й ефективної управлінської діяльності» [23, с. 83]. Важливо, що Л.П. Половенко, по-перше, бачить

аналітичну компетентність як складову частину загальної професійної компетентності; по-друге, розглядає поняття компетентності в контексті готовності та здатності до аналітичної діяльності; по-третє, включає у визначення й особистісні якості. Зокрема, велика увага приділяється аналітичним здібностям, під якими розуміється «наявність у людини схильності виявляти суттєві зв'язки та відношення між різними елементами інформації, здатності на основі аналізу конкретної ситуації будувати її цілісний образ» [23, с. 82].

Стосовно поняття інформаційно-аналітичної компетенції спостерігається множинність підходів у залежності від спеціалізації суб'єктів діяльності. Натепер існують визначення щодо інформаційно-аналітичних компетенцій менеджера [24], спеціаліста економічного профілю [25], офіцера-інженера [26], викладача [27], лікаря [28], керівника професійно-технічного навчального закладу [29] та ін. Узагальнюючи підходи, запропоновані у визначеннях, що містяться в перелічених наукових працях, можна стверджувати про наявність широкого спектра ключових понять, через які автори намагаються дати тлумачення терміна.

Узявши за основу дефініцію, запропоновану Л.М. Петренко [30], можемо на цій підставі вивести універсальне визначення інформаційно-аналітичної компетентності, актуальне як для управлінців (службовців), так і для аналітиків, тобто всіх індивідуальних суб'єктів інформаційних відносин. Отже, *інформаційно-аналітична компетентність індивідуальних суб'єктів інформаційних відносин – це системна, багатofакторна поліфункціональна якість, яка характеризується набором інформаційних і аналітико-синтетичних компетенцій, спроможностей, способів мислення, світоглядного й неупередженого ставлення до об'єктів аналізу, що надає можливість виявляти і вирішувати проблеми в установлені терміни на рівні поставлених завдань.*

Поглиблене дослідження сутності ключових термінів також надає можливість зробити авторський варіант визначення поняття «**компетентність інформаційного аналітика-правника**». Під нею ми пропонуємо розуміти *динамічну комбінацію когнітивних здібностей особистості, теоретичних (методологічних, концептуальних) і емпіричних (фактологічних) знань, операціональних умінь та здатності застосовувати цей комплекс для самостійного й відповідального вирішення професійних завдань з аналізу юридично значущої інформації, що є цінністю*

як для професіонала, так і для суспільства в цілому.

Прокоментуємо. В авторському визначенні ми наслідуюмо загальну концепцію укладачів Закону України «Про вищу освіту» по двох позиціях. По-перше, поняття «компетентність» ми передаємо через словосполучення «динамічна комбінація», що, на наш погляд, є доволі точним. По-друге, ми зберігаємо поєднання поняттєвого, діяльнісного і ціннісного підходів. Оригінальність запропонованого нами визначення полягає в тому, що ми починаємо не зі знань, а з когнітивних здібностей особистості, оскільки вважаємо, що під час професійного відбору інформаційних аналітиків необхідно враховувати індивідуальні психологічні особливості, закладені природою потенції, які в подальшому розвиватимуться за рахунок набутих знань та вмінь. Враховуючи, що аналітична діяльність є доволі специфічним видом діяльності, ми вважаємо за потрібне конкретизувати ті види знань, які є принципово важливими для професіонала в цій сфері. Наголошуємо також і на тому, що інформаційний аналітик має бути здатним сполучати увесь комплекс (свої здібності, набуті знання і вміння) під час виконання професійних завдань. Згідно з нормами, закріпленими в європейській і національній рамках кваліфікацій, ми наполягаємо на тому, що виконання професійних завдань відбувається самостійно і відповідально. Окреслюємо, що сфера діяльності інформаційного аналітика знаходиться в межах не будь-якої, а саме юридично значущої інформації. Таким чином, запропоноване нами визначення компетентності інформаційного аналітика відповідає концептуальним підходам, закріпленим у міжнародних і вітчизняних нормативно-правових актах, є оригінальним і доволі повним.

Як зазначає М.П. Звидрина, для поточного етапу розвитку аналітичної діяльності характерні якісно нові професійні вимоги до аналітика: «розумне поєднання комп'ютеризованої та інтелектуальної обробки даних, жорстке проектування технологічних схем аналізу, наявність практичних рекомендацій, реальний перехід від аналізу до аналізу і синтезу інформації» [31]. У зв'язку з цим у професійних компетенціях прийнято враховувати поділ на загальні (універсальні), які потребуються від кожного фахівця в певній сфері, і спеціалізовані. Саме спеціалізація зумовлює той набір компетенцій, які перетворюють фахівця на професіонала.

До універсальних компетенцій віднесемо досконале володіння комп'ютерною технікою,

операціональні вміння (здатність копіювати, зберігати важливі дані, трансформувати їх для подальшої обробки). До речі, далеко не зайвим буде і таке вміння, як швидке читання, що попервах надає можливість обробляти значні за обсягом відомості.

Більш складним є питання щодо спеціальних компетенцій.

Широке розмаїття спеціалізацій аналітиків (ІТ-аналітики, бізнес-аналітик, кредитні аналітики, PR-аналітики та ін.) з невідомих причин не представлено інформаналітиками-правниками. Ми вважаємо, що цей недолік має бути усуненим.

Специфіка діяльності аналітика-правника базується на інтелектуальній складовій. Як професіонал в інформаційній сфері він повинен вміти не просто опрацювати значні масиви даних, а й, відповідально оперуючи ними, інтерпретувати юридично значущі факти і явища, висувати певні гіпотези, прогнозувати можливі тенденції, надавати рекомендації управлінцям, на яких покладається остаточне вирішення питань. Необхідно дійти до такого стану організації управлінського процесу, щоб без аналітика-правника стали неможливими процеси законотворення й нормотворення.

Описуючи спеціальні компетенції, можливо здійснювати два варіанти підходів: 1) узагальнений (надання переліку компетенцій з коментарем кожної складової); 2) структурно-функціональний (опис етапів, функцій діяльності з виходом на узагальнюючі відомості).

В якості прикладу першого підходу можемо навести дисертаційне дослідження І.В. Бабакової «Розвиток професійної компетентності спеціалістів інформаційно-аналітичних служб» [32]. Розглядаючи структуру компетентності вказаної категорії фахівців, вона виокремлює комунікативний, аналітичний, організаційний, PR-діяльнісний компоненти і розкриває сутність кожного з них [32, с. 7]. При цьому інформаційно-технологічну компоненту вона зараховує до комунікативної компетентності. Як нам здається, таке бачення є не зовсім правильним, оскільки інформаційні технології є самостійною складною системою, яка виходить далеко за межі власне комунікації.

Визначаючи спеціальні компетенції аналітика-правника, ми обираємо структурно-функціональний підхід, бо саме він, на наш погляд, надає більші можливості для всебічного і повного огляду інформації.

Отже, опис специфічних особливостей компетентності аналітика-правника повинен базуватися

на тих функціях, які виконуються цим фахівцем. Логічно співвідносити функції з етапами діяльності. Тож, на першому етапі, коли відбувається опрацювання інформаційних потоків, відбір необхідної інформації здійснюється селективна функція. Вона потребує від фахівця обізнаності у джерелах правової інформації, орієнтації у відповідних інформаційних ресурсах, вміння диференціювати, яка саме інформація є юридично значущою в межах поставлених завдань, яким чином вона узгоджується з правовими нормами.

Враховуючи, що сучасний етап розвитку глобального суспільства характеризується активізацією інформаційних війн, зростанням у геометричній прогресії кількості недостовірної інформації, так званих фейків, доволі важливою у професійній діяльності аналітика-правника стає верифікаційна функція.

Повноцінна перевірка достовірності інформації є лише своєрідною прелюдією до функції структурування й систематизації матеріалів. Цей етап є найбільш вагомим для підготовки науково обґрунтованих прогнозів і рекомендацій. Він передбачає виділення ключових слів (індикаторів, маркерів), структурних елементів, встановлення частотних показників, розподіл значущої інформації за певними кластерами, виділення раніш не відомих даних про об'єкт, юридичні події та факти. Від аналітика потребується вміння формалізувати, класифікувати і ранжувати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові й системні зв'язки, в разі необхідності – унаочнювати дані через схеми, діаграми тощо. Отже, без упорядкування зібраної інформації практично неможливо визначити об'єктивну ситуацію та робити будь-які передбачення.

Найбільш складною в інформаційно-аналітичній діяльності є функція інтерпретації даних. Фахівцеві необхідно не просто обробити і класифікувати (систематизувати) зібрані матеріали, але й надати науково обґрунтоване трактування тих чи інших фактів, сформулювати характеристику суб'єктів діяльності або об'єктів дослідження. Це потребує високого рівня когнітивних здібностей, обізнаності в питаннях права, теорії управління, соціології, історії тощо. Спеціалізовані компетенції аналітика-правника полягають у тому, що інтерпретація даних відбувається не тільки за традиційною науковою чи інтуїтивною схемою, а з урахуванням парадигми правовідносин, опори на чинну законодавчу й нормативну базу.

В аналітиці важко встановити, який з елементів є більш значущим: діагностика чи прогнозування.

Безумовно, без заздалегідь проведеної, ретельно виваженої діагностики прогнозування не дасть належного ефекту, а перетвориться лише на своєрідне «ворожіння». Проте і без встановлення тенденцій подальшого розвитку подій збір, верифікація й обробка матеріалів мало чого варті. У такий спосіб функція прогнозування вважається однією з ключових у діяльності аналітика. Виконання цієї функції потребує від фахівця обізнаності в теорії ймовірностей, вміння створювати уявні моделі, алгоритмізувати певні ситуації, використовуючи багатofакторний аналіз як каузатор гіпотетичного розвитку подій.

Прогнозування в діяльності аналітика-правника полягає в тому, щоб передбачити можливі наслідки дії нормативно-правового акта саме в тій редакції, яка закладена в його проекті. У цій ситуації на власне юридичні знання накладаються компетенції з лінгвістичного аналізу тексту, психології сприйняття та ін.

Прогнозування надає підстави для здійснення рекомендаційної функції. Ми виходимо з того, що остаточне рішення ухвалюється певним колегіальним органом або уповноваженою на то особою. Спираючись на результати проведеної роботи, інформаційний аналітик-правник може лише пропонувати найбільш обґрунтований варіант проекту рішення. До його думки можуть дослухатися, але це не означає, що вона буде єдиною і переважною. Тож, від уміння аналітика найбільш точно і вдало сформулювати варіант управлінського рішення, застосування переконливої комунікації залежить і результат усієї попередньої діяльності, а також подальші успіхи чи невдачі тої чи іншої установи або ж суспільства в цілому. Спеціальні компетенції правника потребують від аналітика під час підготовки документів, що містять рекомендації, спиратися на власне юридичні категорії, проводити аргументацію з огляду на можливості нормативно-правового регулювання процесів діяльності в певній сфері.

У такий спосіб виникає необхідність узагальнити, які саме компетенції вирізняють інформаційного аналітика-правника від традиційного широкопрофільного юриста, що може в подальшому стати основою державних освітніх стандартів у цій галузі.

Вважаємо, що до паспорта майбутньої спеціальності інформаційного аналітика-правника мають потрапити:

- *галузь діяльності*: 1801. Специфічні категорії;
- *призначення і цілі професійної діяльності*: інформаційно-аналітичне, юридико-тлумачне,

юридико-прогнозне супроводження, підтримка та юридико-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування з підготовкою багатоваріантних обґрунтованих аналітичних документів, що слугують основою для прийняття управлінських рішень; професійна спеціалізована діяльність у складі аналітичних центрів; аналітичне забезпечення інформаційної безпеки;

– **домінуючі види діяльності:** аналітико-синтетичне опрацювання юридичних документів; оптимізація управлінської діяльності правовими засобами; підготовка юридичних аналітичних продуктів; кваліфікація за юридичними ознаками інформаційного контенту; юридична кваліфікація деліктів, пов'язаних із порушенням доступу і витоку інформації з обмеженим доступом, з розповсюдженням персональних даних, розголошенням службової (комерційної, банківської) таємниці, порушенням прав інтелектуальної власності у сфері інформаційних відносин; юридичне прогнозування; забезпечення інформаційної безпеки правовими засобами; нормопроекування; консолідація і систематизація інформаційного законодавства України [33, 34].

Провідні спеціальні компетенції:

методолого-методичні:

– *методологічні* (методологія права, теорія систем, аксіологія, акмеологія, феноменологія, епістеміологія, синергетика, методологія конфліктів і війн);

– *методичні* (етапи і процедури аналітико-синтетичної обробки інформації, види аналізу й методи його здійснення, методи синтезу інформації, юридичне проектування, юридичне моделювання, юридичне прогнозування тощо);

організаційні:

– *понятійно-організаційні* (будова інформаційно-комунікативного простору; правове регулювання інформаційних відносин; структура органів державної влади, організація взаємодії між ними; правові засади організації міждержавних і міжурядових зв'язків; правові засади здійснення планування, реалізації і контролю діяльності; організаційна структура і штатний розпис установи, підрозділу, де працює аналітик);

– *діяльнісно-організаційні* (організація робочого простору – спайсменеджмент; ефективний розподіл робочого часу, планування – таймменеджмент; організація узгодженої взаємодії з іншими співробітниками по вертикалі і горизонталі; участь в проактивному управлінні);

комунікативні:

– *мовно-комунікативні* (поняття літературної мови та її норм; юридична термінологія і мова права; відмінності усного і писемного мовлення, врахування цих особливостей у здійсненні аналізу текстів; прагматика текстів і текстологія, в тому числі лінгвістичний аналіз правничих текстів; композиційні та стилістичні особливості аналітичних документів; експліцитно й імпліцитно висловлені інтенції; мовні елементи юридичної техніки; мовні засоби порушення честі, гідності, ділової репутації; аналітико-юридичне коментування текстів; науково-аналітичний переклад);

– *когнітивно-комунікативні* (композиція–декомпозиція, компресія–декомпресія текстів; реконструкція дискурсу; оперування смисловою інформацією; здатність до здійснення трансформації смислів, формулювання висновків; структурування, категоризація, систематизація інформації; розпізнавання компіляції та плагіату);

інформатико-технологічні:

– *інформатико-понятійні* (правова інформатика, інтелектуальні інформаційні технології, захист інформації);

– *операційно-технологічні* (засоби зберігання, обробки і захисту інформації; формування й оновлення інформаційних ресурсів, зокрема банків і баз даних; засоби здійснення доступу до інформації; інформаційно-пошукові системи; системи документообігу; фільтрація і верифікація даних, візуалізація інформації, репрезентація інформації);

психологічні:

– *понятійно-психологічні* (юридична психологія, психологія особистості, соціальна психологія, етнопсихологія, психологія управління, юридична психолінгвістика, психологія впливу, психологія праці; конфліктологія; психологічна детермінація правомірної та неправомірної поведінки);

– *діяльнісно-психологічні* (психологічна структура діяльності, психологічна діагностика, специфіка психологічної експертно-аналітичної діяльності; психотехніки мислення, аргументування, запам'ятовування, обробки інформації).

Ми сформулювали лише приблизний перелік основних спеціальних компетенцій інформаційного аналітика-правника. Проте навіть у такому узагальненому вигляді він свідчить про те, що кваліфікаційні вимоги, які висувуються до професійної компетентності даної категорії фахівців, є дуже високими. Традиційна підготовка юристів у вищих навчальних закладах на теперішній час не надає й десятої долі компетенцій, необхідних для здійснення правником ефективною аналітичною

діяльності. Тож, на часі постає питання щодо відкриття якщо не нової спеціальності, то принаймні спеціалізації в межах підготовки правознавців.

Водночас розроблений нами перелік компетенцій може використовуватися під час відбору персоналу на відповідні посади в інформаційно-аналітичних службах, орієнтиром для перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів зазначеного профілю.

Розуміючи, що формулювання провідних компетенцій інформаційного аналітика-правника є лише початковим етапом, ми в системному вимірі поділяємо точку зору А.В. Секлетова в тому, що аналітична компетентність повинна виступати як емерджентна властивість системи «особистість – професійна підготовка – формування – аналітична діяльність».

Висновки. В результаті проведеного нами дослідження було встановлено, що інтерпретація

понять «компетентність» і «компетенції» в нормативно-правових актах має відмінності порівняно з лінгвістичним трактуванням. На підставі юридичної семантики компонентів ми запропонували авторське тлумачення понять «інформаційно-аналітична компетентність індивідуальних суб'єктів інформаційних відносин», «компетентність інформаційного аналітика», продемонстрували її специфіку порівняно з іншими видами аналітичної діяльності. Описуючи компетенції, ми здійснили кореляцію найбільш важливих функцій, що співвідносяться з етапами роботи з інформацією, і характеристики тих здібностей, знань і вмінь аналітика, без яких неможливо досягнення своєчасного й ефективного результату діяльності. Врешті-решт були закладені підвалини формування паспорту нової спеціальності, сформульована класифікація основних провідних компетенцій інформаційного аналітика-правника.

Список літератури:

1. Trace A.S. What Ivan Knows That Johnny Doesn't. NY: Random House, 1961. 213 p.
2. McClelland, D.C. Testing for Competence Rather Than for "Intelligence". American Psychologist. 1973. Vol. 28. № 1. p. 1–14.
3. Делор Ж. Образование – скрытое сокровище. Доклад Международной комиссии по образованию для XXI века, представленной ЮНЕСКО. Изд. ЮНЕСКО. 1996. 17 с.
4. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании: авторская версия. М.: Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов. Серия: «Труды методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы». 2004. 41 с.
5. Байденко В.И., Оскарссон Б. Базовые навыки (ключевые компетенции) как интегрирующий фактор образовательного процесса. Профессиональное образование и формирование личности специалиста: науч.-метод. сб. М.: ЦНР СПО, 2002. С. 22–46.
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Бабаян О.О. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами імітаційно-рольового моделювання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луган. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2009. 29 с.
8. Вікторова Л.В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігівський держ. педагогічний ун-т ім. Т.Г.Шевченка. Чернігів, 2009. 20 с.
9. Дибкова Л.М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. АПН України. Ін-т вищ. освіти. К., 2006. 20 с.
10. Губарева О.С. Психологічні особливості формування професійної компетентності працівників ОВС: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2005. 18 с.
11. Монастирна Г.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами інформаційно-педагогічного моделювання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2009. 20 с.
12. Мруга М.Р. Структурно-функціональна модель професійної компетентності майбутнього лікаря як основа діагностування його фахових якостей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2007. 21 с.
13. Цимбал С.В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. Хмельниц., 2006. 20 с.
14. Чемерис І.М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ін-т вищ. освіти АПН України. К., 2008. 20 с.

15. Шевчук Л.І. Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2001. 22 с.
16. Зінчук Н.А. Формування аналітичної компетентності майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ун-т менедж. освіти АПН України. К., 2010. 20 с.
17. Половенко Л.П. Формування аналітичної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси, 2013. 200 с.
18. Петренко Л. Інформаційно-аналітична компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів як соціально-педагогічна проблема. Проблеми підготовки сучасного вчителя. № 5. Ч. 2. 2012. С. 180–187.
19. Електронна бібліотека «Веда». Інформаційно-пошукова система. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/katalog/40.html>.
20. Ягупов В.В., Величко Н.О., Гириловська І.В., Гуралюк А.Г., Закатнов Д.О., Майборода Л.А., Паржницький В.В. Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ: теорія і практика: монографія; за наук. ред. В.В. Ягупова: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 176 с.
21. Петренко Л. М. Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів: монографія. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2013. 456 с.
22. Словник української мови: в 11 томах / за ред. І. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 2., 1971. Г–Ж. С. 210.
23. Половенко Л.П. Аналітична компетентність – ключовий складник професійної компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики. Теорія і практика управління соціальними системами. 2012. № 1. С. 82–91.
24. Зінчук Н. Інформаційно-аналітична компетентність менеджера: значення у професійній управлінській діяльності та передумови формування у ВНЗ. URL: <http://www.google.com.ua/search>.
25. Рыжова Н.И., Фомин В.И. Структура информационно-аналитической компетентности специалиста экономического профиля на основе модели развития содержания обучения. Известия Самарского научного центра Российской академии наук. 2009. Т. 11. № 4(2). С. 358–361.
26. Омельченко В.И. Развитие информационно-аналитической компетентности будущего офицера-инженера в условиях смешанного обучения информатике: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Челябинский гос. пед. ун-т. Челябинск, 2011. 26 с.
27. Назначило Е.В. Развитие информационно-аналитической компетентности преподавателя в процессе непрерывного педагогического образования: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08. Магнитогорский гос. ун-т. Магнитогорск, 2003. 193 с.
28. Лобач Н.В. Формирование информационно-аналитической компетентности будущих врачей средствами электронного учебно-методического комплекса. Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. 2014. № 11–12. С. 115–117.
29. Ягупов В.В. Інформаційно-аналітична компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів: поняття, зміст і структура. Науковий вісник ІПТО НАПН України. 2012. № 3. С. 75–81.
30. Петренко Л. Інформаційно-аналітична компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів як соціально-педагогічна проблема. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. № 5. Ч. 2. С. 180–187.
31. М.П.Звидрина. Разнообразие специализаций аналитиков и профессиональных требований к ним. Труды Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств, 2013. Т. 197. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/raznoobrazie-spetsializatsiy-analitikov-i-professionalnyh-trebovaniy-k-nim>
32. Бабакова И.В. Развитие профессиональной компетентности специалистов информационно-аналитических служб: автореф. дис. ... канд. психол. наук.: 19.00.13. М., 2010. 25 с.
33. Ліпкан В.А., Сопілко І.М., Кір'ян В.О. Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: монографія; за заг. ред. В.А. Ліпкана. К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2015. 664 с.
34. Ліпкан В.А., Залізник В.А. Систематизація інформаційного законодавства України: монографія; за заг. ред. В.А. Ліпкана. К.: ФОП О. С. Ліпкан, 2012. 304 с.

КВАЛИФИКАЦИОННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К КОМПЕТЕНЦИЯМ ИНФОРМАЦИОННЫХ АНАЛИТИКОВ-ПРАВОВЕДОВ

Статья посвящена понятию компетентностного подхода в целом, а также понятию ключевых компетенций информационных аналитиков-правоведов. Проанализировано современное состояние исследований по компетентностному подходу. Автор делает вывод, что вопросы, связанные с формированием информационно-аналитической компетентности, и еще не нашли своего отражения на уровне диссертационных исследований, сделанных в Украине. Сформулирован примерный перечень основных специальных компетенций информационного аналитика-правоведа. Обособленно рассмотрены общие компетенции и специальные. Подчеркнуто, что квалификационные требования, предъявляемые к профессиональной компетентности данной категории специалистов, очень высоки. Традиционная подготовка юристов в высших учебных заведениях в настоящее время не дает и десятой доли компетенций, необходимых для осуществления юристом эффективной аналитической деятельности. Поэтому актуален вопрос об открытии если не новой специальности, то, по крайней мере, специализации в рамках подготовки правоведов.

Ключевые слова: аналитика, компетентность, компетентный подход, аналитик-правовед, аналитическая деятельность, информационные отношения, цели и задачи аналитической деятельности, информационно-коммуникативное пространство, правовое регулирование, факторы осложнения информационно-коммуникативного пространства.

QUALIFICATION REQUIREMENTS TO THE COMPETENCE OF INFORMATION ANALYTICS-LAWYERS

The article is devoted to the concept of the competence approach as a whole, as well as the key competencies of information analysts-jurists. The modern state of research on the competence approach is analyzed. The author concludes that the issues related to the formation of information and analytical competence have not yet been reflected at the level of dissertation research done in Ukraine. An approximate list of the main special competencies of the information analyst-jurist is formulated. Separate consideration of general competence and special. It was stressed that the qualification requirements for professional competence of this category of specialists are very high. Traditional training of lawyers in higher education institutions does not currently provide a tenth of the competencies necessary for the lawyer to carry out effective analytical work. Therefore, the actual issue is the opening, if not a new specialty, then at least specialization in the training of lawyers.

Key words: analytics, competence, competent approach, legal analyst, analytical activity, information relations, goals and tasks of analytical activity, information and communication space, legal regulation, factors of the information and communication space complication.